

ביאורים לפרקי אבות

יז כל מחלקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים.
ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו
היא מחלקת שהיא לשם שמים, זו מחלקת הלל
ושמאי⁽⁶⁾. ושאינה לשם שמים, זו מחלקת קרח וכל
עדתו⁽⁷⁾:

~ פירוש ר"ע מברטנורא ~

כל מחלקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים. כלומר שאנשי המחלקת ההיא מתקיימים ואינם אוברדין, במחלקת הלל ושמאי שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל. אכל קרח ועדתו אבדו. ואני שמעתי, פרוש סופה, תכליתה המבקש מענינה. והמחלקת שהיא לשם שמים, התכלית והסוף המבקש מאותה מחלקת

להשיג האמת, וזה מתקיים, כמו שאמרו מתוך הוכוח יתברר האמת, וכמו שנתבאר במחלקת הלל ושמאי שהלכה בבית הלל. ומחלקת שאינה לשם שמים, תכלית הנרצה בה היא בקשת השקרה ואהבת הנצוח, וזה הסוף אינו מתקיים, כמו שמצינו במחלקת קרח ועדתו שתכלית וסוף בנותם היתה בקשת הכבוד והשקרה והיו להפך:

~ עיקר תוספות יו"ט ~

הלל ושמאי. לפי שתלמידיהם לא שמשו כל צרכן וניהם ואילף רבתה הפחולקת בישראל, לפיכך נקטינהו לדגמא. ומשום הכי נמי לא קשיא רישא לסיפא. ועין תוספות יום טוב: (ז) קרח כו'. לא הזכיר

צד השני שהם משה ואהרן כמו שזכר בחלקה ראשונה שני הצדדים, לפי שבכאן אינם שווים, שמשא ואהרן בנותם לשמים היתה, ולא היתה בהם שום בחינה שלא לשם שמים. מדרש שמואל:

יחי אדוננו מורנו ורכנו מלך המשיח לעולם ועד

רבי אומר . . .

ביאור תורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ז

(יז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים

כתב אדמו"ר הזקן, "הקשו על זה, איך ראוי לומר על מחלוקת שיתקיים, והרי אי אפשר להתקיים אלא אחד מן הדעות, ומלת מחלוקת כוללת שני הצדדים. ותירצו, שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ויש לדברי בית שמאי גם כן שרש למעלה באצילות, רק שאין הלכה כן . . . ואין זה תירוץ מספיק על לשון סופה

להתקיים. אכן האריז"ל פירש, שלעתיד בזמן המשיח תהי' הלכה כבית שמאי . . . וזהו סופה להתקיים ממש".
וצריך להבין:
א. לעתיד לבוא, כשתתקיים דעת בית שמאי על ידי זה שתפסק הלכה כמותם, הרי תבטל ההלכה כבית הלל,

יש לבאר בנדון דידן:

המחלוקת דבית שמאי ובית הלל אינה אלא לגבי הלכות התורה כפי שבאים בתור ציווי להאדם לפעול בעולם. כיון שבדרגה זו ניכרת ומודגשת מציאות האדם והעולם, ומצד גדרי הבריאה ישנם שתי תנועות הפכיות דחסד וגבורה, לכן גם ברצונו יתברך (בדרגה זו) ישנם שני אופנים.

אבל מצד הלכות התורה כפי שהם לאמיתתם, שאינם באים לפעול בעולם, אלא הם רצונו של הקב"ה כפי שהוא מצד עצמו – גם חילוקי הדעות שבהלכות התורה הם „תורה אחת“, ו„כולם ניתנו מרועה אחד“,⁶ שלהיותו נושא הכל, יש בו שתי הדעות דחיוב ושלילה כאחד, על דרך „אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי“,⁷ ומצדו יתברך יכולים לבוא ולהתגלות בעולם כמו שהם בעצמותו יתברך, חיוב ושלילה כאחד, להיותו „נמנע הנמנעות“.⁸

ובזה תלוי החילוק בפסק ההלכה במחלוקת שמאי והלל: בזמן דהיום לעשותם,⁹ שכולל זמן הזה, וגם התקופה הראשונה דימות המשיח, שאז יהי עסק התורה והמצוה בתכלית השלימות – כיון שמודגשת בעיקר הפעולה בעולם, הרי, מצד גדרי העולם בהכרח שתהי' ההלכה למעשה בפועל כדעה אחת (בזמן הזה – כבית הלל, ובדימות המשיח – כבית שמאי), והדעה השני' אינה אלא ברוחניות.

אבל בעולם התחי', שאז „מצוות בטלות“, היינו שבטל גדר הציווי להאדם, ונשארו רק ענינים האמיתיים שהם רצונו של הקב"ה – תהי' ההלכה כבית שמאי ובית הלל יחדיו, כיון שיתגלה בעולם רצונו של הקב"ה כמו שהוא בעצמותו יתברך, „נמנע הנמנעות“.¹⁰

והדרא קושיא לדוכתי: איך אפשר לומר שמחלוקת הלל ושמאי (היינו שני הצדדים במחלוקת) סופה להתקיים.

ב. איך יתכן שתבטל ההלכה כבית הלל לאחר שכל ישראל נהגו כמותם במשך כל הדורות (מאז שנפסקה הלכה כמותם), דבר שיש בו משום ירידה עצומה לדעת בית הלל, היפך בתכלית מהכלל „מעלין בקודש“,² ודוקא בזמן המשיח!

ואולי יש לומר, שהאריז"ל מדבר על התקופה הראשונה דימות המשיח, אבל בתקופה השני' דימות המשיח, כשיחיו המתים, ו„מצוות בטלות לעתיד לבוא“,³ תהי' ההלכה כשמאי והלל גם יחד.

וביארור הענין, בהקדים הפירוש ד„מצוות בטלות לעתיד לבוא“:

הכוונה אינה אלא לגבי הציווי להאדם, היינו שבעולם התחי' לא יהי' עליו ציווי דקיום המצוות, אבל מציאות המצוות כשלעצמה היא בקיום נצחי, לא בתור ציווי לאדם, אלא בתור רצונו של הקב"ה. שכן, הגדר דציווי לאדם שייך רק כשהוא מציאות בפני עצמו, שאז נופל עליו גדר של ציווי הקב"ה להתנהג על פי רצונו של הקב"ה. אבל לאחר שושלמת עבודת האדם בקיום המצוות, שכל מציאותו חדורה ברצונו של הקב"ה, והוא מתחבר עם הקב"ה עד שנעשים מציאות אחת, „ישראל וקוב"ה כולא חד“,⁵ כפי שיהי' בפועל ובגלוי לעתיד לבוא – לא שייך הגדר דציווי לאדם (כיון שאינו מציאות בפני עצמו), כי אם, שהוא מציאות רצונו של הקב"ה, שבדאי מתקיים בפועל (בדרך ממילא) על ידי המציאות דהמצוות. לפי זה, שקיום הלכות התורה לעתיד לבוא הוא לא בתור ציווי להאדם, אלא כפי שהם מצד התורה, רצונו של הקב"ה,

(1) לקו"ת קרח נד. ב. (2) ברכות כה, א. (3) נדה סא, ב. והיינו בתחיית המתים (אגה"ס סכ"ו). (4) שהרי התורה היא ניצחית (רמב"ם הלכות יסוה"ת רפ"ט). (5) ראה זח"ע עג, א. (6) חגיגה ג, ב. (7) תהלים סב, יב. (8) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. (9) ס"פ ואתחנן. (10) ספה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 33.

